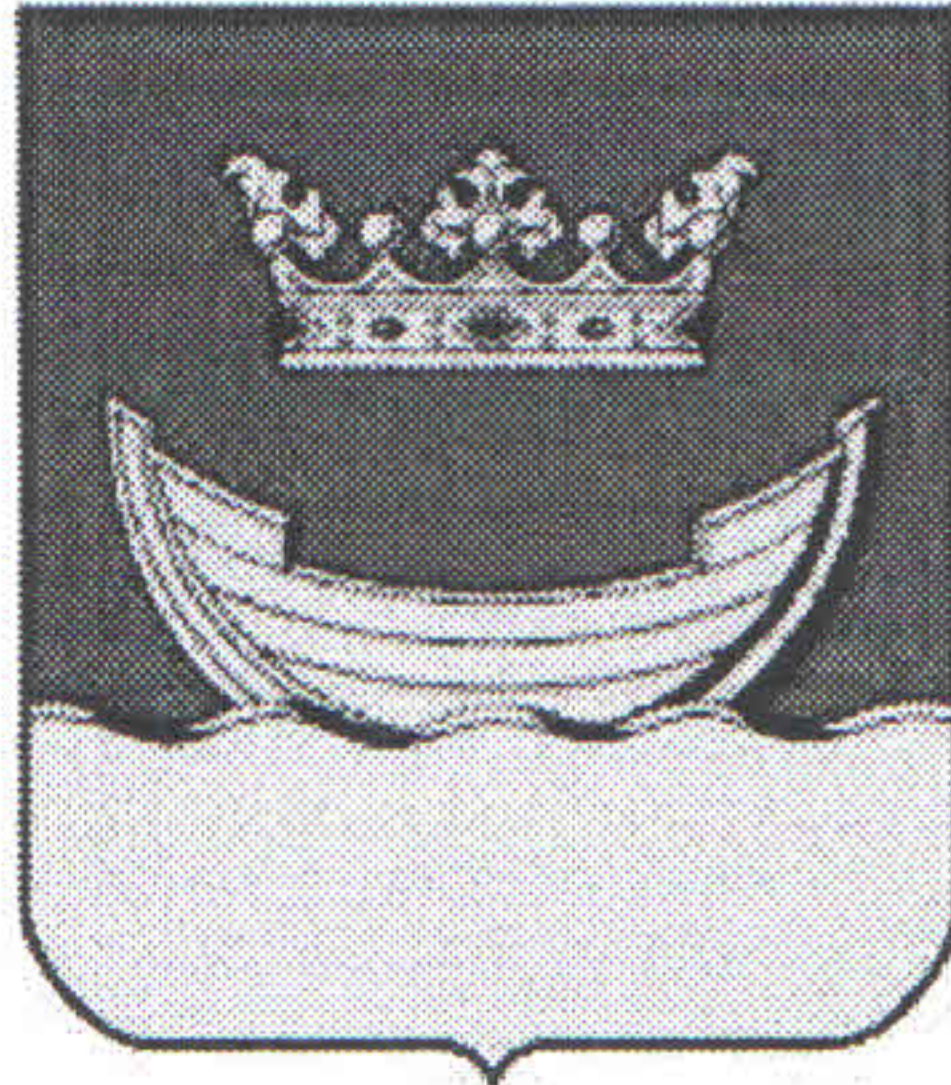

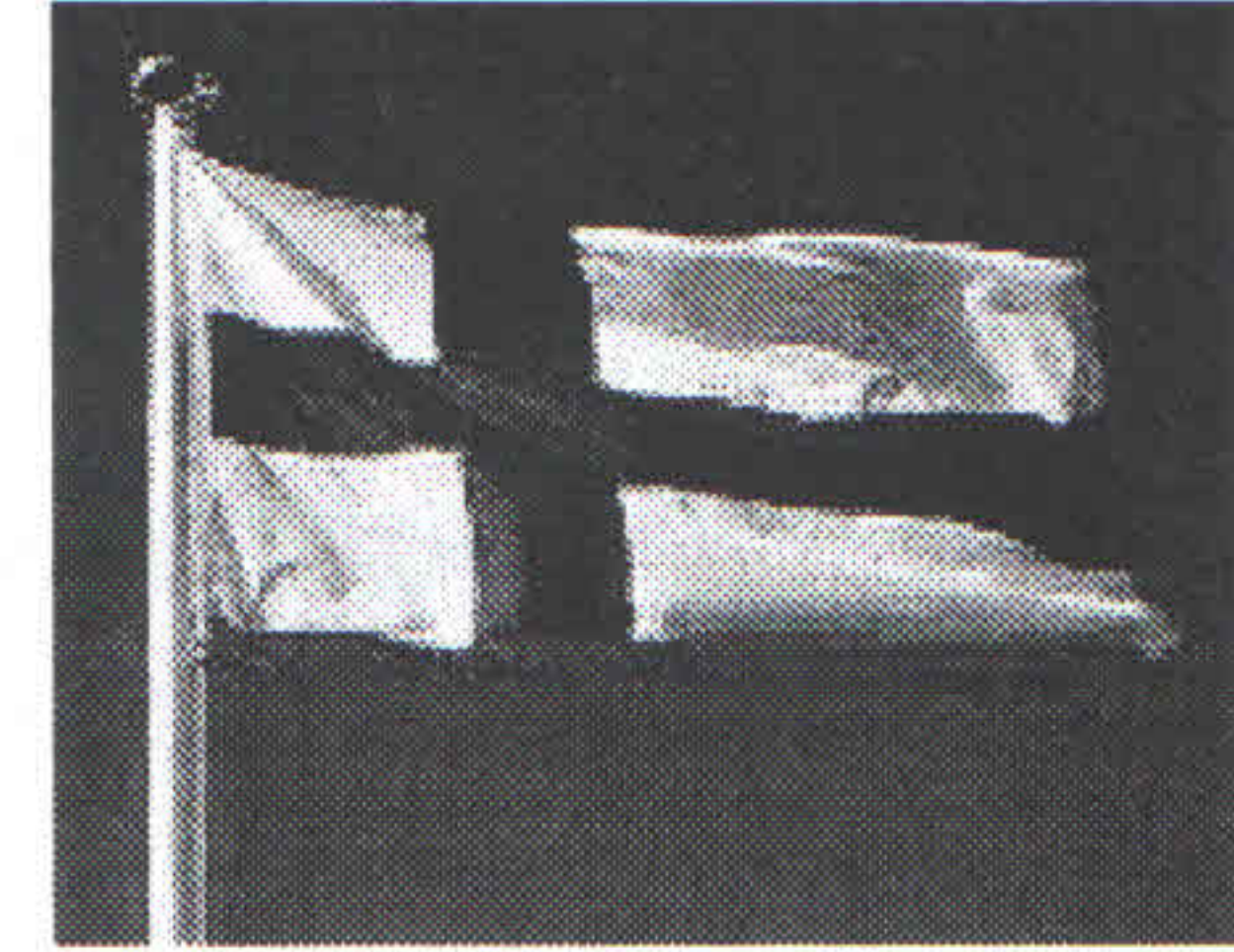
KAUNO PEDAGOGŲ
KVALIFIKACIJOS
CENTRAS

Helsinkio herbas

Helsinkio simbolis

Suomijos vėliava

Edukacinės kelionės
PROGRAMOS PROJEKTAS

2015 10 26-30

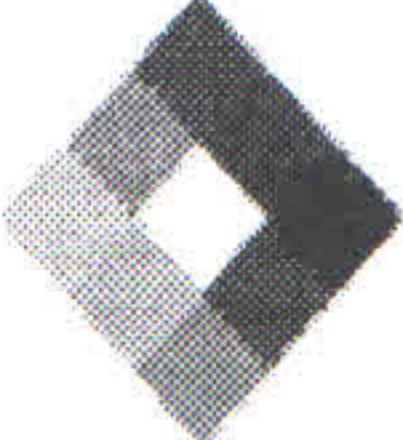
„UGDYMO TURINIO INDIVIDUALIZAVIMAS, PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ
VERTINIMAS: SUOMIJOS PATIRTIS“

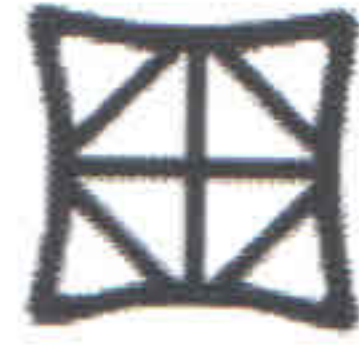
Pirmadienis (spalio 26d.)	
06:30	<i>Išvykimas iš Kauno. (nuo Kauno pilies) Susipažinimas su dalomąja medžiaga. Detalus edukacinės kelionės (stažuotės) programos pristatymas. Stažuotės tikslų bei užduočių su dalyviais aptarimas.</i>
16:30	<i>Atvykstame į Taliną. Registracija viešbutyje: Tallinn Seaport Hotel Uus-Sadama 23, Tallinn Harju maakond, 10120 Eesti Įsikuriame viešbutyje, trumpa pažintis su senamiesčiu pėsčiomis. Nakvynė dviviečiuose kambariuose.</i>
Antradienis (spalio 27d.)	
06:30 – 07:00	<i>Pusryčiai. Prieš pusryčius sunešame bagažą į autobusą. Autobusas išvažiuoja registracijai į uostą.</i>
07:00	<i>Pėsčiomis einame į uostą (~15 min.)</i>
07:30	<i>Baigiasi registracija į keltą</i>
08:00 – 10:40	<i>Ankstyvuoju ketu 08:00 val. keliamės į Helsinkį. Į Helsinkį atplaukiame 10:40 val. Autobusu vykstame į mokyklą.</i>
10:40	<i>Vykstame į Keravą</i>
11:30 – 14:15	Vizitas į Kurkelan koulu pradinę mokyklą (I gr.) Mokyklos pristatymas. • Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti išsilavinimą; • Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos; • Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų;

KAUNO PEDAGOGŲ
KVALIFIKACIJOS
CENTRAS

	• Pažangos ir pasiekimų fiksavimas ir vertinimas;• Veikos stebėjimas; Diskusija su pedagogais.
11:45 – 14:15	Vizitas į Keravan lukio gimnaziją (II gr.) • Mokyklos pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų;• Pažangos ir pasiekimų fiksavimas ir vertinimas;• Veikos stebėjimas; Diskusija su pedagogais.
15:30 – 17:00 FINNISH NATIONAL BOARD OF EDUCATION	Susitikimas su Suomijos Nacionalinės Švietimo Tarybos (Finnish National Board of Education) atstovu, vyriausiuoju architektu Mr. Reino Tapaninen Pranešimas: „Mokymosi aplinkos kūrimas“
~18:00	<i>Atvykstame registracijai į viešbutį.</i> Cumulus Kallio Helsinki <i>Läntinen Brahenkatu 2</i> <i>00510 Helsinki, Finland</i> <i>Nakvynė dviviečiuose kambariuose.</i>
19:00	<i>Laisvas laikas.</i>
Trečiadienis (spalio 28d.)	
07:00	<i>Pusryčiai viešbutyje (švediškas stalas)</i>
07:30	<i>Išvykstame iš viešbučio.</i>
08:30 – 11:00	Vizitas į daugiafunkciniame centre esančią LUMO gimnaziją (Lumon Lukio) • Mokyklos ir daugiafunkcinio centro pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti pagrindinį išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;• Esant galimybei pamokos organizavimas, praktinis pamokų stebėjimas ir aptarimas;• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų; Diskusija su pedagogais.
11:00	Vykstame į Porvoo
12:00 – 15:00	Vizitas į Huhtisen koulu pradinę mokyklą (I gr) • Mokyklos pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti pradinį išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;

	• Esant galimybei pamokos organizavimas, praktinis pamokų stebėjimas ir aptarimas;• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų; Diskusija su pedagogais.
12:00 – 15:00	Vizitas į Linnankosken lukio, gimnaziją (II gr.) • Mokyklos pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;• Esant galimybei pamokos organizavimas, praktinis pamokų stebėjimas ir aptarimas;• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų; Diskusija su pedagogais.
15:00 – 16:15	Pažintis su Porvoo miesto senamiesčiu.
16:15 – 17:30	Susitikimas su Suomijos Nacionalinės Švietimo Tarybos atstovu (Finnish National Board of Education). Mr. Leo Pahkin pranešimas „Suomijos švietimo sistema“
~18:30	<i>Atvykstame į Helsinkį. Pažintis su miestu. Laisvas laikas.</i>
	<i>Nakvynė tame pačiame viešbutyje</i>
Ketvirtadienis (spalio 29d.)	
07:00	<i>Pusryčiai viešbutyje (švediškas stalas)</i>
07:30	<i>Išsiregistruojame iš viešbučio. Vykstme į susitikimus Helsinkyje ir Espoo.</i>
09:00 – 12:00	Vizitas į Resson lukio gimnaziją (I gr.) • Mokyklos pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;• Esant galimybei pamokos organizavimas, praktinis pamokų stebėjimas ir aptarimas;• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų; Diskusija su pedagogais.
09:30 – 12:00	Vizitas į Koulumestarin koulu pradinę mokyklą (II gr.) • Mokyklos pristatymas.• Mokymosi būdai ir formos padedančios mokiniams įgyti pradinį išsilavinimą;• Mokytojų komandinis darbas siekiant mokinio pažangos;• Esant galimybei pamokos organizavimas, praktinis pamokų stebėjimas ir aptarimas;

KAUNO PEDAGOGŲ
KVALIFIKACIJOS
CENTRAS

	• Pagalbos teikimas vaikams turintiems mokymosi sunkumų;• Diskusija su pedagogais.
12:00	<i>Išvykstame į mokslo ir žinių centrą Heureca.</i>
13:00 – 15:30	<i>Lankymasis mokslo ir žinių centre Heureca.</i>
16:00 – 20:00	<i>Pažintis su miestu autobusu ir pėsčiomis. Autobusu vykstame ir apžiūrime unikalią Tempeliaukio bažnyčią oloje, žymiausio suomių kompozitoriaus Sibelijaus paminklą. Laisvas laikas.</i>
20:00	<i>Atvykstame į Helsinkio uosto terminalą</i>
21:30 – 23:55	<i>Keltu keliamės į Taliną.</i>
23:55	<i>Vykstame į viešbutį. Registracija viešbutyje. Tallinn Seaport Hotel Uus-Sadama 23, Tallinn Harju maakond, 10120 Eesti Nakvynė dviviečiuose kambariuose</i>
Penktadienis (spalio 30d.)	
09:00	<i>Pusryčiai.</i>
10:00	<i>Išsiregistruojame iš viešbučio. Pageidaujant trumpas pasivaikščiavimas po Taliną iki ~12:00 val. Išvykstame link Lietuvos.</i>
	<i>Pakeliui sustojimas papietauti.</i>
	<i>Edukacinės kelionės (stažuotės) refleksija. Individualių užduočių apibendrinimas tikslinėse grupėse. Įgytos pažangios patirties taikymo Lietuvoje galimybių aptarimas.</i>
~22:00	<i>Planuojamas grįžimas.</i>

Edukacinė kelionė

2015 10 26 – 30

SUOMIJA

SUOMIJOS ŠVIETIMO SISTEMA

2015 m.

TURINYS

TURINYS	2
SUOMIJOS ŠVIETIMO SISTEMA.....	3
1.1. IKIMOKYKLINIS UGDYMAS	6
1.2. PAGRINDINIS UGDYMAS	8
1.3. PRADINIS UGDYMAS	11
PROBLEMŲ SPRENDIMO GEBĖJIMŲ IR KŪRYBIŠKUMO UGDYMAS	14
MOKYKLOS IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS	17
1.4. ŽEMESNYSIS VIDURINIS UGDYMAS (7–9 KL.)	17
1.5. AUKŠTESNYSIS VIDURINIS UGDYMAS (NEPRIVALOMAS).....	18
1.6. AUKŠTESNIOJO VIDURINIO UGDYMO BAIGIMAS	19
1.7. PROFESINĖS (AMATŲ) MOKYKLOS	20
1.8. AUKŠTASIS MOKSLAS	20
PEDAGOGŲ IR ŠVIETIMO PAGALBOS SPECIALISTŲ RENGIMAS IR KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS	21
SPECIALUSIS UGDYMAS	23
SUOMIJOS ŠVIETIMO SISTEMOS LAIMĖJIMAI IR YPATUMAI	25

SUOMIJOS ŠVIETIMO SISTEMA

ISCED klasifikacija	Trukmė metais		ISCED klasifikacija 1997
6		Daktaro laipsnis Licencianto laipsnis Universitetas	0 Ikimokyklinis ugdymas 1-2 Pagrindinis išsilavinimas, žemesnioji vidurinės mokyklos pakopa 3 Aukštesnioji vidurinės mokyklos pakopa 4 Aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas 5 Pirmosios pakopos universitetinės studijos 6 Antrosios pakopos universitetinės studijos
5 A	4-5	Magistro laipsnis Universitetas	Politechninis magistro laipsnis Politechnikumas
		Bakalauro laipsnis Universitetas	<i>3 metų darbo patirtis</i> Politechninis bakalauro laipsnis Politechnikumas
4			Specialusis profesinis mokymas
3	1-3	Baigiamasis egzaminas Aukštesnioji vidurinės mokyklos pakopa	Profesinė kvalifikacija
			Aukštesnė profesinė kvalifikacija
			Profesinio ugdymo institucijos <i>Suteikiama galimybė atlikti profesinę praktiką</i>
1 ir 2		Pagrindinis išsilavinimas (7-16 metų) Pagrindinė mokykla	
0	1-9	Ikimokyklinis ugdymas (0-6 metų)	

Švietimo tikslai

Pagrindinis Suomijos švietimo politikos tikslas yra suteikti visiems gyventojams lygias galimybes siekti švietimo, nepriklausomai nuo amžiaus, gyvenamos vietos, finansinės būklės, lyties ar gimtosios kalbos. Švietimas suprantamas kaip viena svarbiausių visų piliečių teisių. Pirmą, priemonės užtikrina kiekvienam (ne tik Suomijos piliečiui) teisę į laisvą pagrindinį išsilavinimą ir privalomą mokymą. Pagrindinis ir privalomas ugdymas yra detaliau nustatyti Pagrindinio ugdymo įstatyme. Antra, viešoji valdžia privalo užtikrinti kiekvienam lygias galimybes be pagrindinio įgyti dar ir kitą išsilavinimą, atitinkantį jų gebėjimus ir specialiuosius poreikius, ir lavintis nekliudomiems ekonominių sunkumų.

Be to, viešoji valdžia yra įpareigota tenkinti švietimo poreikius suomiškai ir švedišškai kalbančioms gyventojų grupėms pagal tuos pačius kriterijus. Apie 5,5 proc. Suomijos gyventojų švedų kalba yra gimtoji. Abi kalbinės grupės turi teisę mokytis gimtąja kalba. Kalbų mokymo tvarka nustatyta teisės aktuose, susijusiuose su atskirais švietimo lygmenimis.

Struktūra

Privalomas mokymas Suomijoje prasideda, kai vaikui sueina 7 metai. Pagrindinis ugdymas apima 9 metus, ir beveik visi vaikai linkę pagrindinį išsilavinimą įgyti bendrojo lavinimo mokykloje.

Pagrindinio išsilavinimo tikslas yra padėti vaikams augti humaniškais ir etiškai atsakingais visuomenės nariais ir teikti jiems žinias bei lavinti įgūdžius, reikalingus gyvenime. Švietimas turi skatinti mokymąsi ir lygybę visuomenėje tiek pat kiek ir žinių ir įgūdžių įgijimą, kurių prireiks mokiniams tolesniame gyvenime. Švietimas taip pat siekia užtikrinti pakankamą lygiateisiškumą visoje šalyje.

Baigęs pagrindinį mokslą, jaunimas gali tęsti mokymąsi arba pradėti darbinę veiklą. Tai nereiškia, kad patariama nedelsiant darbintis, bet vienas iš švietimo politikos tikslų yra kiekvienai amžiaus grupei teikti nemokamą aukštesnį vidurinį ugdymą. Jei pasirenkama mokytis toliau, galima rinktis aukštesniosios vidurinės bendrojo lavinimo arba profesinės mokyklos.

Bendras vidurinis (aukštesnysis) mokymas grindžiamas bendrąja ugdymo programa. Programos apimtis yra 3 metai. Ši programa turi būti išeinama daugiausia per 4 metus, o jei ne, mokiniui mokslas pratęsiamas dėl pagrįstos priežasties. Aukštesniojo vidurinio mokymosi pabaigoje mokiniai paprastai dalyvauja nacionaliniame brandos egzamine, kuris suteikia teisę aukštojo

mokslo įgijimui. Vidurinės mokyklos pačios atrenka savo mokinius vadovaudamosi Švietimo ministerijos nustatytais kriterijais.

Vidurinio mokymo tikslas yra skatinti mokinių siekį tapti gerais, subalansuotais ir civilizuotais asmenimis ir visuomenės nariais, teikti jiems žinias ir lavinti įgūdžius, būtinus tolesnėms studijoms, darbinei veiklai, jų asmeniniams interesams ir įvairiapusei jų asmenybės plėtrai. Be to, švietimas turi padėti ir suteikti žinių asmens mokymuisi visą gyvenimą ir saviraidai tolesniame gyvenime.

Baigę bendrojo lavinimo aukštesniąją vidurinę mokyklą arba profesinę mokyklą, jaunuoliai gali stoti į aukštąją mokyklą. Suomijos aukštojo mokslo sistema susideda iš dviejų dalių: universitetų ir politechnikos mokyklų. Į politechnikos mokyklas gali stoti baigę vidurinę bendrojo lavinimo arba profesinę mokyklas. Į universitetus galima stoti tik išlaikius brandos egzaminus arba įgijus profesinę kvalifikaciją profesinėje mokykloje, kur mokmasi ne mažiau kaip 3 metus. Dauguma stojančiųjų yra išlaikę brandos egzaminus.

Kokybės užtikrinimas

Suomijoje centralizuotas švietimo valdymas buvo drastiškai panaikintas 1990 m. vietoje jo padidinant vietos valdžios galimybes priimti sprendimus. Švietimo teikėjai galėjo patys pasirinkti veiklą pagal nacionalinius siekius vis labiau ir labiau savarankiškai. Tuomet sustiprėjo vertinimo svarba.

Kokybės vertinimas prasidėjo 1990 m. pradžioje, kai buvo reformuota valdymo sistema. Švietimo vertinimas yra nustatytas įstatymo ir privalomas visose švietimo srityse. Pagal naują teisinę bazę (nuo 1999 m.) švietimo įstaigos turi pačios įsivertinti savo veiklą ir jos veiksmingumą. Nacionalinis švietimo pasekmių vertinimas taip pat iš dalies remiasi įstaigų įsivertinimu.

Vertinimo tikslas yra užtikrinti, kad įstatymiškai numatyti siekiai yra pasiekti ir padeda švietimo plėtrai bei gerina mokymosi sąlygas. Švietimo teikėjas turi stebėti teikiamą švietimą ir jo efektyvumą per savęs vertinimą ir per išorės vertinimą.

Atsakomybė už nacionalinį išorės vertinimą tenka Švietimo ministerijai ir Vertinimo tarybai, veikiančiai kartu su ministerija. Suomijos nacionalinė švietimo taryba dalyvauja švietimo rezultatų ir turinio vertinime kaip ekspertų grupės narys.

Mokinių maitinimas

Mokykla užtikrina nemokamus pietus visiems vaikams. Patiekalai gaminami panašiai kaip namie, varijuoja pagal sezoną ir sudaro galimybę rinktis, taip pat ir vegetarams. Specialios dietos besilaikantys vaikai gauna jiems reikalingą maitinimą tėvams ar gydytojams pateikus paraišką.

1.1. IKIMOKYKLINIS UGDYMAS

Už ikimokyklinio ugdymo organizavimą Suomijoje atsakingos savivaldybės. Jos yra įpareigosos sukurti vietą ugdymo įstaigoje kiekvienam vaikui, kurio tėvai pareiškė norą, kad jų vaikas lankytų ikimokyklinę įstaigą. Priešmokyklinis ugdymas Suomijoje nėra privalomas, tačiau jame dalyvauja 98,5 proc. priešmokyklinio amžiaus vaikų.

Gimus vaikui ir pasibaigus motinystės ir tėvystės atostogoms, tėvai savo nuožiūra gali pasirinkti vieną iš šių vaiko ugdymo ir priežiūros variantų:

- vaiko priežiūra ir ugdymas namuose;
- savivaldybės organizuojamas ikimokyklinis ugdymas;
- privataus sektoriaus organizuojamas ikimokyklinis ugdymas.

Pirmoji alternatyva – vaikus prižiūrėti ir ugdyti vienam iš tėvų. Tokiu atveju mokama vaikų priežiūros ir ugdymo pašalpa.

Antroji alternatyva – pateikti prašymą savivaldybėje dėl vaiko priėmimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Savivaldybė per nustatytą pusės metų laikotarpį turi surasti vaikui vietą ir užtikrinti jo ikimokyklinį ugdymą.

Trečioji alternatyva – vaikus ugdyti privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklas Suomijoje nėra labai platus, nes kiekvienoje savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vaikams garantuojamas visapusiškas kokybiškas ugdymas(is). Privačios įstaigos steigiamos tik Valdorfo, Montessori ir kitoms alternatyvioms pedagoginėms sistemoms įgyvendinti. Be to, tokias įstaigas dažniausiai steigia tautinės mažumos, norėdamos garantuoti vaikams ugdymąsi gimtąja kalba.

Siekiant užtikrinti kokybiškesnį vaikų ugdymą šeimose ir padėti šeimoms perprasti šiuolaikinius vaikų ugdymo(si) metodus, kai kurios savivaldybės šeimoms sudaro galimybę kartu su vaiku dalyvauti nemokamose atvirose ikimokyklinio ugdymo veiklose. Šioms atviroms ikimokyklinio

ugdymo veikloms skiriama aptverta lauko žaidimų aikštelė arba vaikų ir jų šeimų narių veiklai pritaikytas patalpas pastate. Atviros ikimokyklinio ugdymo veiklos metu į aikštelę ar patalpą gali ateiti visi tėvai su savo ikimokyklinio amžiaus atžalomis ir dalyvauti organizuojamuose žaidimuose, kūrybinėse veiklose, diskusijose. Vaikams žaidžiant ir užsiimant įvairiomis veiklomis tėvams sudaroma galimybė dalyvauti mokymuose apie vaikų ugdymą, priežiūrą, sveikatą ir kt.

Suomijoje ikimokyklinio ugdymo įstaigose auklėtojų ir auklėtojo padėjėjų skaičius grupėje numatomas pagal didžiausią galimą vaikų ir suaugusių darbuotojų santykį. Visą dieną dirbančioje grupėje, kurią lanko vaikai nuo trejų iki šešerių metų vienam suaugusiam darbuotojui tenka ne daugiau kaip septyni vaikai, dalį darbo dienos dirbančioje grupėje šis santykis yra didesnis – vienam suaugusiam darbuotojui tenka 13 vaikų. Grupėje, kurią lanko vaikai iki trejų metų nepriklausomai nuo jos darbo trukmės vienam suaugusiam darbuotojui tenka ne daugiau kaip keturi vaikai. Jei grupėje ugdomi 22 vaikai nuo trejų iki šešerių metų amžiaus, joje privalo dirbti jau keturi darbuotojai, iš kurių bent du privalo būti auklėtojai, įgiję aukštąjį ikimokyklinio ugdymo srities išsilavinimą.

2003 metais Suomijoje buvo paskelbta (2005 ir 2012 metais atnaujinta) nacionalinio lygmens ikimokyklinio ugdymo programa su apibrėžtais ikimokyklinio ugdymo uždaviniais ir tikslais. Programoje pabrėžiamas aktyvus vaiko vaidmuo jam ugdantis, dalyvavimas, priimant su jo ugdymusi susijusius sprendimus, žaidimas, kaip pagrindinis vaiko ugdymosi būdas.

Suomijoje ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai nėra apibrėžti. Orientuojamasi į aukštos kultūros ir kokybės vaikų ugdymo procesą. Be to, vaikams teikiama trijų lygių pagalba: bendroji pagalba, kai vaikas susiduria su daugumai vaikų būdingomis ugdymo(si) problemomis, intensyvioji pagalba – kai vaikui reikia didesnės bei ilgesnės pagalbos kurioje nors ugdymo(si) srityje ir specialioji pagalba, kai vaikui nustatomi specialieji ugdymo(si) poreikiai.

Remdamosi nacionalinio lygmens programa savivaldybės parengia ir patvirtina ikimokyklinio ugdymo programą, kuria savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigos remiasi rengdamos įstaigų lygmens programas. Atsižvelgiant į kiekvienos įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą ir bendradarbiaujant su vaiko tėvais parengiamas individualus kiekvieno vaiko ugdymo(si) planas, kurį pildo ir jame fiksuoja vaiko pasiekimus ne tik auklėtojai, bet ir tėvai.

Pamokų skaičius per savaitę pagrindinio ugdymo programai įgyvendinti:

KLASĖS	1-2	3-5	6-9	Iš viso
Gimtoji kalba ir literatūra	14	14	14	42
Matematika	6	12	14	32
KLASĖS	1-2	3-6	7-9	Iš viso
Pirmoji užsienio kalba	-----	8	8	16
Antroji užsienio kalba	-----	-----	6	6
KLASĖS	1-4	5-6	7-9	Iš viso
Biologija ir geografija	9	3	7	31
Fizika ir chemija		2	7	
Sveikatos mokslai			3	
Istorija ir pilietinis ugdymas	-----	3	7	10
KLASĖS	1-5	6-9		Iš viso
Tikyba / etika	6	5		11
KLASĖS	1-4		5-9	Iš viso
Muzika	4		3	56
Menai	4		4	
Technologijos	4		7	
Kūno kultūra	8		10	

KLASĖS	1–6	7–9		Iš viso
Namų ekonomika	-----	3		3
Konsultacijos	-----	2		2
Pasirenkamasis dalykas	-----	(13)		13
KLASĖS	1–3	4–6	7–9	
Mažiausias pamokų skaičius	19	23	30	222
	19	24	30	
	23	24	30	
KLASĖS	1–2	3–6	7–9	
Pasirenkamoji užsienio kalba	-----	(6)	(6)	(12)

--- Dalykas atitinkamose klasėse nedėstomas, nebent numatyta kitaip. () Pasirenkamasis dalykas.

Pasirenkamieji dalykai

Pasirenkamųjų dalykų tikslas yra ne pagilinti ir praplėsti mokinių žinias, o padėti jiems atrasti naujų interesų (pvz., užsienio kalbos, IT, praktiniai ir meno dalykai) ir plėtoti savo pomėgius.

Ugdymo proceso organizavimo trukmė

Mokslo metai, kuriuos sudaro 190 darbo dienų, Suomijoje prasideda rugpjūčio viduryje ir baigiasi birželio pradžioje. Įprastai mokinių atostogos numatomos vasarą ir per Kalėdų laikotarpį, taip pat viena savaitė pavasarį skiriama sporto atostogoms. Mokykla turi teisę nustatyti tikslią mokslo metų pradžios datą, gali būti įtraukiamos ir papildomos atostogos, pavyzdžiui, rudens. Mokomasi penkias dienas per savaitę, tačiau mokykla gali padaryti išimtis, tais atvejais, kai darbo diena yra valstybinė šventė. Gali būti priimtas sprendimas mokytis šeštadienį. Savaitinis pamokų skaičius svyruoja nuo

19 iki 30, priklausomai nuo to, kurioje klasėje mokosi mokinys, ir nuo jo pasirinktų dalykų pamokų skaičiaus. Vasaros atostogos tęsiasi daugiau kaip 60 dienų. Mokslo metais vietos valdžios institucijos organizuoja savanorišką rytinę ir popietinę veiklą pirmokams, antrokams bei specialiujų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams.

1.3. PRADINIS UGDYMAS

Nuo 1921 m. Suomijoje įvestas privalomasis vaikų nuo 7 iki 16 metų ugdymas. Iki šių dienų Suomijoje vaikai mokyklą pradeda lankyti nuo septynerių metų. Devynmetis pagrindinis ugdymas visiems mokiniams yra nemokamas. Visi vaikai vienus metus prieš privalomąjį mokymą privalo dalyvauti ikimokykliniame ugdyme. Pradinė mokykla apima 6 klases. Čia paprastai moko vienas mokytojas, pažymių ir skirstymo į dalykus nėra. Baigę pradinę mokyklą mokiniai pereina į pagrindinę, kurioje mokosi trejus metus. Pradinės mokyklos Suomijoje sujungtos su pagrindinėmis ar vidurinėmis. Pradinio ugdymo pakopoje akcentuojamas bendrųjų žinių ir gebėjimų ugdymas, skatinamas darbas grupėse, pagalba vienas kitam, taip pat skaitymo, rašymo, matematikos, aplinkos ir gamtos mokslų pagrindų, rankdarbių, kūno kultūros bei užsienio kalba gebėjimų ugdymas. Tai – disciplinos, kurių mokomasi pradinėje ugdymo pakopoje. Mokykla suteikia pagrindinę mokomąją medžiagą: knygas, sąsiuvinius, pieštukus, trintukus.

Mokyklos pasirinkimo ir užsiregistravimo ją lankyti tvarka

Pirmieji žingsniai prieš pradėdant lankyti mokyklą yra mokyklos pasirinkimas gyvenamajame mieste ir užsiregistravimas internetu arba apsilankant mokykloje. Pagrindinio ugdymo sferoje savivaldybė vaiką priskiria artimiausiai mokyklai, tačiau tėvai turi teisę pateikti prašymą dėl vietos kitoje mokykloje. Mokyklos rengia atvirų durų dienas būsimiems mokiniams ir jų tėvams taip suteikdamos galimybę šeimoms susipažinti su mokyklos aplinka, mokytojais, klasėmis ir pan. Registracija į mokyklas vyksta sausio mėnesį. Atsakymą mokykla tėvams pateikia iki kovo mėnesio pabaigos. Tokia pati tvarka galioja ir vaikų su specialiaisiais poreikiais registracijai į mokyklas. Registracijos metu suteikiama galimybė raštu prašyti, kad vaikai būtų toje pačioje klasėje su draugais. Vietos valdžia sprendžia, į kurią mokyklą vaiką priimti. Pagrindinis sprendimo kriterijus – vaiko gyvenamoji vieta (kad būtų užtikrintas saugus ir trumpas kelias). Taip pat atsižvelgiama į vaiko poreikius, sveikatos būklę ir kt. Informacija apie sprendimą priimti ar nepriimti vaiką į

mokyklą tėvams siunčiamas kartu su sveikatos pažymos forma, kurią užpildytą būtina gražinti į mokyklą per nurodytą laiką.

Ugdymo programos įgyvendinimas

- Pirmoje klasėje mažiausiai 19 savaitinių pamokų skiriama gimtosios kalbos ir literatūros, matematikos, aplinkos ir gamtos mokslų, tikybos ar etikos, muzikos, dailės, rankdarbių ir kūno kultūros mokymui(si). Kadangi kai kurie dalykai ir temos gali būti integruojami į kitų dalykų pamokas, todėl ne visi šie dalykai įtraukiami į mokinio tvarkaraštį.
- Sekančiais metais pamokų skaičius didėja ir bendras pamokas palaipsniui keičia dalykų pamokos. Pradinėse klasėse mokiniai mokosi savo klasėje su savo klasės mokytoju.
- Siekiant sustiprinti įgytas žinias, 2 klasėje tęsiamas mokymas(is) tų dalykų, kuriuos pradėta mokytis pirmoje klasėje.
- 3 klasėje pradedama mokyti(s) užsienio kalbos, dažniausiai pirmąją užsienio kalba pasirenkama anglų kalba.
- 4 klasėje galima rinktis ir antrą užsienio kalbą – prancūzų, švedų, vokiečių arba rusų.
- 5 klasėje į mokymo planus įtraukiamos biologijos, geografijos, fizikos ir chemijos bei istorijos pamokos. Taip pat penktoje klasėje pradedami mokyti(s) pasirenkamieji dalykai.
- 6 klasėje tęsiamas 5 klasėje pradėtų disciplinų mokymasis.

Etika ir tikyba

Etikos pamokose dėstomi pagrindiniai moralės principai, nesusiję su politika ar religija. Etikos pamokos skirtos vaikams, kurie nepriklauso jokiai religijai, nebent jų tėvai pageidauja kitaip. Taip pat etika siūloma religinėms mažumoms, jeigu nesusidaro grupė jų religijai mokytis(s). Evangelikai liuteronai pagal vietos įstatymus negali rinktis etikos pamokų. Jiems tikybos pamokos dėstomos evangelikų liuteronų tikėjimo pagrindu. Jeigu susidaro bent trijų vaikų grupė, galima gauti religinį ugdymą pagal vaiko šeimos išpažįtamą tikėjimą. Visų konfesijų vaikai gali lankyti liuteronų tikybos pamokas, jeigu jų tėvai to pageidauja.

Pasiekimų vertinimas

Suomijos pradinėse mokyklose mokinių pažanga vertinama dukart per metus, pateikiant tėvam raštu ataskaitą apie vaiko pasiekimus, taip pat organizuojant individualius pokalbius ir diskusijas su tėvais. Didžiausias dėmesys kreipiamas į grįžtamąjį ryšį pamokų metu. Iki 5 klasės vertinama tik žodžiu, vykdomos diskusijos ir pokalbiai su vaikais suteikiant jiems grįžtamąjį ryšį ir vertinant atliktas užduotis. Jau pradinėse klasėse mokiniai mokomi ir skatinami vertinti savo veiklą, savo bei draugų atliktas užduotis. Suomijoje pažymiais mokinių užduotys ir darbai padedami vertinti tik nuo šeštos klasės. Mokiniai vertinami ne lyginant juos tarpusavyje, bet pagal konkrečias mokymo programas ir individualaus plano tikslus bei kriterijus.

Pilietiškumo ugdymas

Mokykla siekia ugdyti vaikus ir jaunuolius nepriklausomais, iniciatyviais ir aktyviais piliečiais. Mokykloje mokoma(si) šnekamosios kalbos įgūdžių, aktyvaus dalyvavimo priimant bendrus sprendimus, tikslų kėlimo(si), įtakos darymo ir daug kitų dalykų. Mokiniai dalyvauja ir daro įtaką ne tik savo klasėje. Jie aktyvūs mokyklos lygiu: teikia pasiūlymus ir prisiima atsakomybę, dalyvaudami 1–6 klasių mokinių taryboje, kurios narių nuomonė svarbi priimant sprendimus susijusius su mokykla: rengiant mokyklos taisykles, planus, organizuojant mokyklos renginius ar kuriant aplinką.

Amatai (technologijos)

Amatų pamokų tikslas yra vystyti moksleivių amatų gebėjimus. Ugdomi mokinių darbiniai gebėjimai: atsakomybė už savo darbą ir naudojamas medžiagas, mokomasi ne tik džiaugtis savo darbu, bet ir vertinti idėjas, darbą, darbo priemones ir jų kokybę, kritiškai vertinti savo pačių pasirinkimus, mintis, siūlomus produktus ir paslaugas, ugdomas mokinių pasitikėjimas savimi. Įgyvendinant projektus ir temas, atitinkančias mokinių pasiekimų lygį, ugdomi jų estetiniai, techniniai ir psichomotoriniai gebėjimai. Pagrindiniai metodai: eksperimentai, tyrinėjimas ir išradimai. Mokytojai skatina ilgalaikį, sisteminių, nepriklausomą darbą, ugdo kūrybingumą ir problemų sprendimo gebėjimus, padeda suprasti kasdienius technologinius reiškinius. Pirmose keturiose klasėse mokiniai išklauso įvadą apie suomių ir kitų tautų kultūrinės amatų tradicijas, įgyja

pagrindinius projektavimo ir dizaino įgūdžius. Mokoma(si) saugiai ir tinkamai dirbti įvairiomis mašinomis ir darbo įrankiais.

PROBLEMŲ SPRENDIMO GEBĖJIMŲ IR KŪRYBIŠKUMO UGDYMAS

Nuo 2011 m. spalio mėnesio Suomijoje vykdomas 30 mėnesių trukmės projektas „Kūrybiški jaunieji mokslininkai – kūrybiškas gamtamokslinis ir matematikos mokymas priešmokykliniame ugdyme ir pirmais pradinės mokyklos metais“ (angl. *Creative little scientists: Enabling creativity through Science and Mathematics in Preschool and First Years of Primary Education*), kuriuo siekiama ugdyti vaikų nuo 4–5 iki 7–8 m. kūrybiškumą gamtos mokslų ir matematikos pamokose. Gamtos mokslų ir matematikos pamokose vaikai mokomi rinkti informaciją iš artimos aplinkos ir panaudoti savo jautimus aktyviai šios aplinkos tyrinėjimui. Gamtos mokslų pamokose siekiama vaikus ugdyti išsilavinusiais piliečiais, vienodai atsakingai ugdant pažintinius, emocinius ir socialinius gebėjimus. Ugdymo turinį sudaroma artimiausia vaikų aplinka ir kasdienė veikla. Ikmokyklinio ugdymo tarpsnyje gamtos mokslų ir matematikos ugdymas neturi išsamiai suplanuoto turinio, bet orientuoja vaikus link jo t. y., vaikai sužino, kad tokie dalykai kaip gamtos mokslai ir matematika egzistuoja. Pradinėje mokykloje gamtos mokslų ir matematikos pamokos jau turi apibrėžtus tikslus ir turinio sritis.

Planuojant ugdymo veiklas labai vertinamos vaikų idėjos ir inicijuojamos veiklos, taip ugdomas jų pilietiškumas ir stiprinama motyvacija mokytis. Bendrai mokymasis vyksta tyrinėjant, daugiausia dėmesio skiriama aktyviai tiriamajai veiklai, duomenų rinkimui ir mąstymo ugdymui.

Pirmose dviejose pradinės mokyklos klasėse tęsiama priešmokyklinio ugdymo programa. Integruoti mokomieji priešmokyklinio ugdymo dalykai pradinėje mokykloje jau tampa pamokomis, turinčiomis apibrėžtą turinį ir tikslus. Pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas kūrybiškam gamtos mokslų ir matematikos mokymui(si). Gamtos mokslai mokomi integruotai, pamoka vadinasi *Aplinkos ir gamtos mokslai*. Šioje pamokoje mokoma biologijos, geografijos, fizikos, chemijos ir sveikatos mokslų. Pagrindinis pamokos tikslas – padėti mokiniams pažinti ir suprasti gamtą ir aplinką, save ir aplinkinius žmones, žmonijos įvairovę, sveikatą ir ligas. Be to, ugdoma mokinių kultūrinė savimonė. Pagal nacionalinį mokymo planą, *Aplinkos ir gamtos mokslų* pamokos tikslai yra šie:

pagrindinius projektavimo ir dizaino įgūdžius. Mokoma(si) saugiai ir tinkamai dirbti įvairiomis mašinomis ir darbo įrankiais.

PROBLEMŲ SPRENDIMO GEBĖJIMŲ IR KŪRYBIŠKUMO UGDYMAS

Nuo 2011 m. spalio mėnesio Suomijoje vykdomas 30 mėnesių trukmės projektas „Kūrybiški jaunieji mokslininkai – kūrybiškas gamtamokslinis ir matematikos mokymas priešmokykliniame ugdyme ir pirmais pradinės mokyklos metais“ (angl. *Creative little scientists: Enabling creativity through Science and Mathematics in Preschool and First Years of Primary Education*), kuriuo siekiama ugdyti vaikų nuo 4–5 iki 7–8 m. kūrybiškumą gamtos mokslų ir matematikos pamokose. Gamtos mokslų ir matematikos pamokose vaikai mokomi rinkti informaciją iš artimos aplinkos ir panaudoti savo jautimus aktyviam šios aplinkos tyrinėjimui. Gamtos mokslų pamokose siekiama vaikus ugdyti išsilavinusiais piliečiais, vienodai atsakingai ugdant pažintinius, emocinius ir socialinius gebėjimus. Ugdymo turinį sudaromo artimiausia vaikų aplinka ir kasdienė veikla. Ikmokyklinio ugdymo tarpsnyje gamtos mokslų ir matematikos ugdymas neturi išsamiai suplanuoto turinio, bet orientuoja vaikus link jo t. y., vaikai sužino, kad tokie dalykai kaip gamtos mokslai ir matematika egzistuoja. Pradinėje mokykloje gamtos mokslų ir matematikos pamokos jau turi apibrėžtus tikslus ir turinio sritis.

Planuojant ugdymo veiklas labai vertinamos vaikų idėjos ir inicijuojamos veiklos, taip ugdomas jų pilietiškumas ir stiprinama motyvacija mokytis. Bendrai mokymasis vyksta tyrinėjant, daugiausia dėmesio skiriama aktyviai tiriamajai veiklai, duomenų rinkimui ir mąstymo ugdymui.

Pirmose dviejose pradinės mokyklos klasėse tęsiama priešmokyklinio ugdymo programa. Integruoti mokomieji priešmokyklinio ugdymo dalykai pradinėje mokykloje jau tampa pamokomis, turinčiomis apibrėžtą turinį ir tikslus. Pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas kūrybiškam gamtos mokslų ir matematikos mokymui(si). Gamtos mokslai mokomi integruotai, pamoka vadinasi *Aplinkos ir gamtos mokslai*. Šioje pamokoje mokoma biologijos, geografijos, fizikos, chemijos ir sveikatos mokslų. Pagrindinis pamokos tikslas – padėti mokiniams pažinti ir suprasti gamtą ir aplinką, save ir aplinkinius žmones, žmonijos įvairovę, sveikatą ir ligas. Be to, ugdoma mokinių kultūrinė savimonė. Pagal nacionalinį mokymo planą, *Aplinkos ir gamtos mokslų* pamokos tikslai yra šie:

- Mokyti vaikus saugiai elgtis ir apsisaugoti juos supančioje aplinkoje, saugaus eismo ir taisyklių, kurios padeda siekti šių tikslų;
- Padėti vaikams pažinti artimiausią gamtinę ir kultūrinę aplinką, stebėti vykstančius pokyčius ir suprasti savo regioną kaip Suomijos ir Šiaurės šalių sudedamąją dalį;
- Išmokyti vaikus rinkti informaciją apie gamtą ir aplinką stebint, tyrinėjant ir naudojant įvairių šaltinių medžiagą;
- Mokyti vaikus stebėti naudojantis skirtingais jutimais ir paprastais tyrimo įrankiais, taip pat aprašyti, lyginti ir klasifikuoti savo stebėjimus;
- Išmokyti atlikti paprastus mokslinius eksperimentus;
- Išmokyti skaityti ir kurti paprastus žemėlapius, naudotis atlasu;
- Išmokyti pristatyti informaciją apie supančią aplinką, aprašyti ir paaiškinti jos reiškinius;
- Išmokyti saugoti gamtą ir jos resursus;
- Ugdyti vaikų psichologinį ir fizinį savęs pažinimą, pagarbą sau ir kitiems bei socialinius gebėjimus;
- Mokyti koncepcijų, terminų ir procedūrų, susijusių su sveikata, ligomis ir sveiku gyvenimo būdu.

Pradinėje mokykloje mokymo tikslas yra ugdyti mąstymą renkant informaciją apie artimiausią aplinką. Be to, ši aplinka pateikiama kaip medžiaga tyrimams, moksliniams eksperimentams ir mokytis paaiškinti mokslines koncepcijas.

„Siužeto“ metodas (angl. *The Storyline method*)– vienas iš mokinių kūrybiškumo, praktinių ir problemų sprendimo gebėjimų ugdymo metodų. „Siužeto“ metodas yra aktyvaus mokymosi metodas, skirtas įgytų žinių pritaikymo gebėjimų ugdymui. Naudojant tam tikrą klausinėjimo techniką siekiama, kad mokiniai susikurtų savitas, jiems geriausiai tinkančias mokymosi schemas, išmoktų kelti hipotezes. Klausimai užduodami atitinkama seka, taip sukuriama istorija – siužetas, kurią mokytojas ir mokiniai drauge dar ir vizualizuoja: kuria koliažus, 3D modelius, daro menines nuotraukas, panaudoja kitas technikas. Siekiant sužadinti mokinių smalsumą ir atskleisti jau turimas žinias apie tam tikrą reiškinį, siužeto kūrimas pradedamas klausimu. Tokiu būdu ant turimų žinių pagrindo „užkeliamos“ naujos žinios. Toliau mokiniai, kurdami siužetą ir siekdami gauti juos dominančią informaciją, klausimus užduoda patys, o mokytojas atlieka tik tarpininko vaidmenį. Pirmosios dvi pamokos (epizodai) skiriamos veikėjų/personažų kūrimui ir veiksmo

vietai apibrėžti, trečiąją pamoką turi nutikti įvykis, nuo kurio pradedamas pasakojimas. Tolesniuose epizoduose (pamokose) nagrinėjama iškilusi problema, o siužeto kūrimas užbaigiamas švente ar renginiu ir refleksija.

Mokytojas, naudodamas „Siužeto“ metodą, turi laikytis tam tikrų reikalavimų:

- siužetą pradėti kurti užduodant pagrindinį klausimą;
- kiekvieno siužeto kūrimą turi sudaryti epizodų serija (tam tikras pamokų skaičius);
- mokiniams individualiai siūlyti kurti veikėjus ir parašyti jų biografijas;
- siužete turi vykti veiksmas, nes tokiu būdu mokiniai mokomi spręsti problemas;
- siužeto kūrimas turi baigtis renginiu ar švente.

Bendraamžių-tarpininkų programa. Šią programą (angl. *Peer-Mediation*) inicijavo Suomijos Raudonasis Kryžius, bendradarbiaudamas su „Hesan Nuorten Ääni“ (angl. *The voice of the Young in Helsinki*) – Helsinkio jaunimo balso kampanija. Ši programa plačiai taikoma pradinio ugdymo pakopoje. Programos tikslas – skatinti mokinius aktyviai dalyvauti socialiniame visuomenės gyvenime ir ugdyti savo socialinius gebėjimus. Bendraamžių tarpininkavimas konfliktinėse situacijose – tai puiki prevencijos priemonė nedideliems konfliktams spręsti. Konfliktai suprantami kaip smurtinis elgesys, apkalbos, melas, patyčios, ignoravimas, prievarta, vagystės. Tarpininkas (angl. *mediator*) – tai mokinys savanoris, mokymų metu įgijęs atitinkamų gebėjimų, žinių ir įgūdžių, konfliktų metu galintis padėti konfliktuojančioms pusėms spręsti iškilusius nesutarimus pokalbiu pagal tam tikrą klausinėjimo techniką. Konfliktuojančioms pusėms pasiekus tam tikrą susitarimą, tarpininkas siūlo susitikti dėl tolimesnių veiksmų aptarimo (angl. *follow-up meeting*) ir susitarti dėl taisyklių laikymosi. Tarpininkai, kurie padeda spręsti konfliktus yra 1–2 metais vyresni už į konfliktinę situaciją įsitraukusius mokinius. Mokykloje paprastai būna apie 20 mokinių-tarpininkų.

Svarbu ir tai, kad mokyklose yra nuo 3 iki 8 mokytojų ar kitų suaugusiųjų grupė prižiūrinti bendraamžių tarpininkavimą konfliktinėse situacijose, todėl prireikus mokiniai-tarpininkai gali kreiptis į juos pagalbos.

MOKYKLOS IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS

Ugdymo įstaigose skatinama „edukacinė partnerystė“ tarp ugdymo įstaigos ir tėvų (globėjų). Pedagogai konsultuoja tėvus (globėjus) rengdami individualius kiekvieno mokinio ugdymo planus. Mokytojai ir mokinių tėvai (globėjai) įsipareigoja nuo pat pradinės mokyklos lankymo pradžios bendradarbiauti tarpusavyje, atliepiant ugdymosi poreikius, palaikant drausmę ir tvarką (stebimas mokinių lankomumas ir elgesys). Mokytojai tėvams suteikia išsamią informaciją apie atitinkamos ugdymo pakopos programą. Mokinių tėvai savanoriškai dalyvauja ugdymo įstaigos veikloje, aktyviai įsitraukia į mokyklos tarybą (joje turi dalyvauti 5 tėvai).

Pradinio ugdymo pakopoje aktyviai veikia *tėvų-mokytojų asociacija* (angl. *PTA, Parent-Teacher Association*). Tėvai kviečiami pareikšti savo nuomonę ugdymo klausimais ir savanoriškai padėti mokytojams pamokų metu. Pradinio ugdymo pakopoje dirba medicinos seserys, kurios informuoja tėvus apie vaikų savijautą, prireikus konsultuoja sveikatos klausimais.

1.4. ŽEMESNYSIS VIDURINIS UGDYMAS (7–9 KL.)

Šioje mokymo pakopoje pamokas veda atskirų dalykų mokytojai. Nuo 8 klasės mokinys gali papildomai mokytis dar vienos užsienio kalbos t. y., vokiečių, prancūzų ar rusų. 8–9 klasėse galima mokytis pasirinkamųjų dalykų: technologijų ir tekstilės darbų, namų ruošos, prekybos ir mašinraščio, žemės ūkio, miškininkystės ir sodininkystės.

Svarbu tai, jog pagrindinio mokymo programos mokyklose nuolat tobulinamos. Siekiama, kad mokiniai išsiugdytų visuminį/holistinį požiūrį į pasaulį, elgtųsi atsakingai, taptų savarankiški. Daug dėmesio skiriama aplinkosauginiam ugdymui, kuris yra daugelio Suomijos bendruomenių veiklos dalis, taigi ir mokykloje įgyvendinami įvairūs su aplinkosauga susiję projektai.

Kai mokinys baigia 9 klases, jis turi galimybę pasirinkti: tęsti mokslą gimnazijoje ar profesinėje mokykloje, t. y., įgyti bendrą aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą mokykloje ar bendrą aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą profesinėje mokykloje. Nuo 1980 m. Suomijos švietimo sistema įvesta dešimta klasė tiems mokiniams, kurie baigę privalomojo pagrindinio ugdymo programą neketina toliau tęsti mokymosi.

Mokinio ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimas

Mokinių pasiekimų vertinimas grindžiamas ugdymo programoje numatytais reikalavimais. Mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, o galutinį pasiekimų rezultatą (ataskaitą) mokytojai pateikia kiekvienam mokiniui mokslo metų pabaigoje.

Šiose ataskaitose aprašoma:

- mokinio elgesys;
- mokinio veikla mokykloje;
- mokinio žinios ir gebėjimai;
- skirtingų dalykų pasiekimai.

Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas mokyklose vykdomas dešimtbale sistema: 4 balai reiškia neigiamą, 5 – teigiamą, 6 ir 7 – pakankamą, 8 ir 9 – labai gerą, o 10 – puikų įvertinimą.

Sėkmingai baigusiam 9 metų privalomojo pagrindinio ugdymo programą mokiniui išduodamas šios ugdymo pakopos baigimo pažymėjimas (sertifikatas). Jeigu mokinys pasirenka baigti 10 klasių, jam išduodamas papildomas pažymėjimas.

1.5. AUKŠTESNYSIS VIDURINIS UGDYMAS (NEPRIVALOMAS)

Tai yra ugdymo pakopa tarp pagrindinio ugdymo ir aukštosios mokyklos. Vidurinės mokyklos antrąją pakopą sudaro aukštesnioji vidurinė mokykla (gimnazija) arba profesinė (amatų) mokykla. Mokymo planas sudarytas trejiems metams. Kadangi nėra specialių metinių programų, vaikai gali baigti metais vėliau ar anksčiau. Vidurinis mokymas baigiamas nacionaliniu brandos egzaminu, kurį sudaro gimtosios (suomių arba švedų) kalbos testas, antrosios tautinės kalbos (švedų arba suomių), užsienio kalbos, matematikos ir bendrųjų disciplinų egzaminai. Brandos atestatas suteikia galimybę stoti į aukštąją mokyklą.

Priklausomai nuo pasiekimų ir gebėjimų mokiniai gali rinktis dvi mokymo(si) pakraipas: bendrojo lavinimo *gimnazijas* arba *profesines amatų mokyklas*.

Gimnazijos išsirutuliojo iš anksčiau egzistavusios *jaunimo vidurinės mokyklos*. Jų tikslas – ruošti mokinius stojamiesiems egzaminams į aukštąją mokyklą ir ugdyti gabų, motyvuotą jaunimą, suteikti būtinų žinių ir įgūdžių tolesnėms studijoms ir darbui. Gimnazija yra trimetė, mokoma kursų (modulių) principu. Maitinimas gimnazijoje yra nemokamas, o knygos ir kita mokomoji medžiaga mokama. Be įprastinių gimnazijų, dar yra specializuotos, kuriose gali būti sustiprintas kai kurių

dalykų (muzikos, užsienio kalbų, sporto ar dailės) mokymas. Jos skirtos mokiniams, kurie savo ateitį planuoja sieti su tam tikra sritimi. Teorinės mokymo medžiagos mokiniai gauna daug, tačiau teoriją visada lydi teorinių dalykų įgyvendinimo praktika per įvairią veiklą klasėje ir už jos ribų. Mokslas baigiamas egzaminais.

Aukštesnysis vidurinis ugdymas juda link visiško decentralizavimo sistemos. Atsakomybė už mokymo įrangą, kursų turinį (kuris parengiamas pagal nacionalinį ugdymo planą) ir mokymo priemonių pasirinkimą priklauso vietos lygmeniui, leidžiant vidurinėms mokykloms bendradarbiausi vienai su kita, taip padidinti švietimo išteklius savo rajone ir taip tenkinti mokinių ugdymosi poreikius.

Mokymo medžiaga yra susijusi su profesiniu gyvenimu ir darbo rinka. Šie konkretūs dalykai įtraukiami į mokinių konsultavimą ir specialius projektus per įvairius dalykus, įtraukiant bendradarbiavimą su įmonėmis.

Vidurinis ugdymas yra nemokamas, išskyrus nedidelius mokesčius, kuriuos leidžia Švietimo ministerija esant specifinėms priežastims. Mokiniai yra nemokamai maitinami, tačiau jie moka už vadovėlius.

Visose vidurinėse mokyklose berniukai ir mergaitės mokosi kartu. Mokyklų dydis svyruoja nuo 30 iki 1000 mokinių. Suaugusiųjų mokyklos gali būti didesnės.

1.6. AUKŠTESNIOJO VIDURINIO UGDYMO BAIGIMAS

Suomijoje vaikai egzaminus laiko tik vieną kartą, prieš pat aukštesniojo vidurinio ugdymo pakopos baigimą. Sėkmingai baigusiems ir išlaikiusiems vidurinės mokyklos ugdymo ir (arba) vidurinio profesinio ugdymo programas išduodamas pažymėjimas (atestatas). Moksleiviams, gavusiems nepatenkinamus egzamino pažymius, suteikiama galimybė perlaikyti egzaminą. Egzaminus po 12 klasės galima laikyti dukart per metus: pavasarį ir rudenį (priklausomai nuo to kada mokinsys būna geriausiai pasiruošęs ir apsisprendęs).

Abitūros egzaminų taryba nustato egzamino turinio gaires bei apibrėžia egzaminų laikymo tvarką. Mokinys išlaikęs mokyklos baigimo egzaminą turi galimybę mokytis trečiosios pakopos ugdymo įstaigose.

Mokinys gali laikyti egzaminus tik mokytojui vieno ar kito mokomojo dalyko ugdymo veiklos ataskaitoje nurodžius, kad mokinio pasirengimas egzaminui atitinka keliamus reikalavimus. Egzaminų metu vertinamos mokinio žinios, gebėjimai bei brandos lygis.

Baigiamuosius egzaminus sudaro mažiausiai 4 testai:

- privalomasis gimtosios kalbos testas;
- bei pasirenkami trys testai iš šių ugdymo dalykų:
- antrosios valstybinės kalbos;
- užsienio kalbos;
- matematikos;
- vieno iš kitų ugdymo dalykų.

Pagal poreikį mokiniui suteikiama galimybė pasirinkti daugiau nei keturis testus.

1.7. PROFESINĖS (AMATŲ) MOKYKLOS

Maždaug pusė jų priklauso savivaldybėms, kitos yra privačios. Profesinį švietimą ir mokymą lygiomis dalimis per pusę finansuoja vyriausybė ir 50 procentų savivaldybės. Mokymas ir maistas studentams nekainuoja. Profesinis mokymas įgyjamas profesinio mokymo institucijose, suaugusiųjų profesinio mokymo centruose ir amatų mokyklose. Profesinėje mokykloje mokslas trunka 3,5–4,5 m. Profesinio mokymo sistemoje yra 25 pagrindinės kryptys, nustatomos pagal šalies gamybinius poreikius ir atitinkančios pagrindines gamybos sritis. Mokymas vyksta 2 etapais: bendruoju ir specialiuoju. Geriausiai įveikę specialųjį etapą mokiniai gali tęsti tos srities studijas aukščiausiojo lygio aukštosiose politechnikos mokyklose. Tradiciškai susiklostė 2 profesinio mokymo tipai:

- profesinės mokyklos, kuriose 1–3 metus mokomasi darbininkų profesijų;
- profesiniai institutai-koledžai, kuriuose 3–5 metus mokomasi vadybos profilio specialybių.

1.8. AUKŠTASIS MOKSLAS

Pirmasis universitetas Suomijoje buvo įkurtas 1640 m. Turku mieste. Šiuolaikinis aukštasis mokslas Suomijoje pasižymi moderniomis studijų programomis, pasiekimų vertinimo sistemos naujovėmis, decentralizuotu valdymu. Studentas, norintis gauti bakalauro laipsnį, turi mokytis 3 metus vieną arba du pagrindinius ir papildomus dalykus bei parašyti baigiamąjį darbą. Be to, visi studentai turi

labai gerai išmokti 2 valstybines kalbas (suomių, švedų) ir vieną užsienio kalbą. Siekiant magistro laipsnio, reikia mokytis dar dvejus metus, išsamiai gilintis į pasirinktą discipliną, parašyti magistro darbą ir atlikti su pasirinktu dalyku susijusią praktiką. Studentams, turintiems magistro laipsnį, galima rinktis doktorantūros studijas ir gauti licencijuoto daktaro laipsnį. Aukštoji mokykla Suomijoje skirstoma į du lygius: universitetinį ir profesinį. Universitetinis lygis duoda aukštąjį akademinį pasirengimą.

Per pastaruosius du dešimtmečius imtasi plačiai organizuoti *atvirą universitetinį* mokymą ir kvalifikacijos kėlimą. Šiandien kiekvienas universitetas turi kvalifikacijos kėlimo centrą, kurio uždavinys – perteikti universitetines žinias ir kurti veiksmingus abipusius ryšius tarp universiteto ir visuomenės. Mokymosi *atvirajame universitete* neribojama nei amžius, nei išsilavinimas. Atviras priėmimas leidžia studijuoti tiems, kurie anksčiau neturėjo sąlygų mokytis pagal savo interesus. Studijoms palengvinti *atvirajame universitete* teikiama įvairi parama, informacija ir vadovavimas grupėms. Visos studijos organizuojamos vakarais ir savaitgaliais, neatsitraukiant nuo darbo. *Atvirajame universitete* nėra egzaminų.

Kvalifikacijos kėlimo kursuose mokslas mokamas. Už mokymą paprastai moka darbdavys. Kita panaši kvalifikacijos kėlimo forma yra užimtumo mokymas. Jis skirtas akademinį baigimo egzaminą išlaikiusiems bedarbiams ar asmenims, kuriems gresia nedarbas. Toks mokymas nemokamas, o išlaidas padengia valstybinė organizacija reguliuojanti darbo išteklių paskirstymą. Aukštosios mokyklos turi įvairius aukštesnio vidurinio mokslo vasaros kursus, kur studentai gali papildyti ir pakartoti pagrindinius dalykus.

PEDAGOGŲ IR ŠVIETIMO PAGALBOS SPECIALISTŲ RENGIMAS IR KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS

Pedagogų rengimą vykdo universitetai, esantys didžiuosiuose Suomijos miestuose. Bakalauro studijas sudaro 180 Europos kreditų (ECTS), iš kurių 120 – pagrindinio dalyko studijos, 60 – antrojo dalyko. Magistro studijų apimtis – 120 Europos kreditų (ECTS). Bakalauro ir magistro studijos tęsiasi apie 5 metus.

Darželių ir vakarinių suaugusiųjų mokyklų pedagogams bakalauro studijos tęsiasi 3 metus.

Pradinių klasių (1–6 kl.) pedagogams yra privaloma įgyti pedagogikos magistro laipsnį. Studijuojama pedagogika ir 1–6 klasių mokomieji dalykai.

Specialiojo ugdymo pedagogų rengimas labai panašus visuose Suomijos universitetuose. Pedagogai, dirbantys su neįgaliais vaikais, privalo turėti atitinkamą universitetinį ar politechninį laipsnį ir baigti specialiojo ugdymo pedagogikos studijas. Specialusis pedagogas būtinai turi įgyti pedagogikos magistro laipsnį. Studijos apima pedagogikos ir specialiąsias programas, reikalingas būtinųjų kompetencijų darbui su specialiuųjų ugdymo(si) poreikių vaikais ugdymui. Paprastai specialieji pedagogai rengiami pagal pradinių klasių mokytojų rengimo programas, šias programas papildant specialiojo ugdymo programomis. Dažnai specialiojo ugdymo pedagogais tampa kitų programų magistro diplomus turintys asmenys, įgiję specialiojo ugdymo pedagogo kvalifikaciją. Dažniausiai tai būna papildomas studijas baigę pradinės mokyklos mokytojai. Specialiojo ugdymo pedagogai gauna kiek didesnę atlyginimą, mokyklose jų darbas yra labai vertinamas.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas

Suomijos pedagogai, turintys magistro diplomą, gali studijuoti doktorantūroje, daugelis pedagogų siekia daktaro laipsnio neatsitraukdami nuo darbo.

Norint studijuoti doktorantūroje būtina pabaigti papildomas edukologijos studijas. Siekiama, kad mokytojai dalykininkai, gerai išmanantys savo dėstoma dalyką, lygiai taip pat gerai žinotų ir kaip to dalyko galima mokytis kokybiškiau.

Mokytojų rengimas Suomijoje vienareikšmiškai susilaukia labai gerų įvertinimų, o kursai ir tobulinimosi programos įvairuoja. Pagalba pradedantiesiems pedagogams yra įvairi ir priklauso nuo konkrečios mokyklos ar vietos valdžios. Kai kurios mokyklos turi ypatingas pagalbos priemones naujiems pedagogams (kuriojančius jų veiklą pedagogus, grupinius pamokų aptarimus ir pan.). Kai kuriose mokyklose už jaunų pedagogų sėkmingą įsijungimą į mokinių ugdymo veiklą atsakinga mokyklos vadovybė, kitur – labiau patyrę pedagogai.

Kvalifikacijos tobulinimo kursų yra daug ir įvairių pagal tuo metu aktualias tematikas ir esamus poreikius šalies ar mokyklų mastu. Kai kuriose savivaldybėse kursus visiems mokytojams organizuoja savivaldybės, kitose sprendimus priima mokyklų vadovybė ar mokytojai.

Nepaisant minėtų skirtumų, visi Suomijos mokytojai privalo 3 dienas per metus skirti asmeniniam tobulėjimui ir profesinės veiklos planavimui. Nuo 2009 m. Švietimo ministerija didina finansavimą mokytojų tobulinimuisi ir siekia užtikrinti, kad visi pedagogai gautų kokybiškas savivaldybių

apmokamas tobulinimosi paslaugas. Vyriausybė priima sprendimus dėl kursų turinio, rūpinasi, kad jis atitiktų nacionalinius švietimo tobulinimo poreikius, vykdo kursų kokybės priežiūrą. Iki 2016 m. planuojama pedagogų kvalifikacijos tobulinimui skirtą finansavimą padidinti dvigubai.

Universitetai inicijuoja įvairius eksperimentus ir bandomąsias programas mokytojams, ir tai yra viena iš jų motyvavimo, inovatyvumo ir kūrybingo darbo skatinimo priemonių. Pedagogai Suomijoje turi laisvę pasirinkti mokymo medžiagą ir metodiką. Mokytojų profesinės sąjungos taip pat siūlo įvairių kvalifikacijos kėlimo kursų.

SPECIALUSIS UGDYMAS

Specialieji pedagogai

Specialieji pedagogai Suomijoje yra atsakingi už įvairių sutrikimų atpažinimą ir įvertinimą bei būtinosios pagalbos teikimo koordinavimą. Jie rengia individualius ugdymo planus ir padeda mokytojams, tėvams (globėjams) užtikrinti kiekvieno mokinio specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimą.

Specialieji pedagogai stengiasi kuo anksčiau atpažinti vaiko sutrikimus. Mokytojai privalo stebėti vaikus ir esant reikalui suteikti jiems pagalbą, kreiptis į atitinkamus specialistus ar vaiko tėvus (globėjus), pranešti jiems apie vaiko vystymosi ypatumus ir su jais susijusius sunkumus. Mokiniui priskirtas specialusis pedagogas, mokytojas arba visi mokytojai kartu įvertina:

- vaiko pasiekimus, elgesį, savijautą mokykloje,
- bendro pobūdžio mokymo(si) pagalbos rezultatus,
- vaiko gebėjimą mokytis ir specialiuosius poreikius,
- pedagoginę ir mokymosi aplinką, mokinio gerovę bei kitas pagalbai reikalingas priemones.

Nustačius, kad mokinys turi specialiųjų ugdymo poreikių, organizuojamas medicinos specialistų, psichologų ir socialinių pedagogų įvertinimas. Pagal nustatytus ugdymo poreikius mokiniui pritaikoma ugdymo aplinka, be to, esant reikalui, tokiems mokiniams padeda specialieji pedagogai – švietimo pagalbos specialistai, kalbos, skaitymo ir rašymo problemų ekspertai. Norint vaiką perkelti į specialiojo ugdymo įstaigą taip pat reikalinga psichologo, gydytojo ar socialinio darbuotojo ekspertizė, kurioje privalo dalyvauti tėvai ar globėjai.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių mokinių integracija

Suomijoje esama daug skirtingų būdų integruoti specialiųjų ugdymo(si) poreikių (toliau – SUP) turinčius vaikus bendrojo lavinimo mokyklų klasėse.

2000 m. sprendimai dėl mokyklų valdymo ir ugdymo veiklos organizavimo pobūdžio buvo perduoti savivaldybėms. Dėl to buvo uždaryta daug specialiųjų mokyklų ir įrengtos specialios klasės paprastose mokyklose. Šiandien šalyje veikia 8 valstybinės specialiosios mokyklos vaikams, turintiems klausos, regos, fizinę ar kitą negalią. Jos taip pat veikia kaip paslaugų centrai, teikiantys ekspertų konsultacijas paprastoms mokykloms neįgaliųjų reabilitacijos klausimais.

Savivaldybės ir vietos mokyklos privalo integruoti SUP vaikus į bendrojo lavinimo mokyklas. Tokie vaikai lanko paprastas mokyklas ir esant reikalui gauna pagalbą, kai specialistas dirba su maža grupe klasėje. SUP vaikams nėra atskiro ugdymo plano, tiesiog įprasta programa individualizuojama pagal jų poreikius. Jų ugdymas ir pagalba organizuojami atsižvelgiant į mokinių amžių ir ugdymo poreikius.

Daug dėmesio skiriama specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikų perėjimui iš ikimokyklinių švietimo įstaigų į pradinės mokyklas. Bendrąją ir intensyviają rūpybą specialiųjų poreikių turintiems mokiniams sudaro:

- ugdymo turinio diferencijavimas;
- konsultacijos;
- rūpinimasis mokinių gerove;
- koreguojamasis švietimas;
- priežiūra kelyje į mokyklą;
- kitos priežiūros ir pagalbos paslaugos.

Inkliuzinės pamokos

Inkliuzinėse pamokose dalyvauja klasės mokytojas ir specialusis pedagogas. Specialiesiems pedagogams padeda klasės asistentai, kurie bendradarbiauja su klasės mokytojais ir profesionaliai padeda įvairių ugdymo(si) poreikių vaikams mokytis bei įvairiose kitose mokyklos gyvenimo situacijose. Teikiamos pagalbos sritys:

- komunikacijos;
- socialinė;
- pedagoginė (mokymo);
- judėjimo;
- asmeninė priežiūra.

Mokytojų asistentai klasėje padeda mokiniams individualiai arba veiklą organizuojant mažose grupelėse (iki pusės klasės). Jie kartu su mokytojais planuoja, ruošia ir pritaiko mokomąją medžiagą, taiso namų užduotis arba kontrolinius.

Asistentų darbas numatytas įstatymų, todėl specialiųjų ugdymo(si) poreikių ar neįgalūs vaikai nemokamai gauna pagalbą, kad galėtų mokytis bendroje lavinimo mokykloje. Specialiųjų poreikių vaikai mokomi individualiai ar grupėse, kurios sudaromos visiems mokslo metams arba kelioms konkrečioms pamokoms tiesiog klasėse.

Dažnai taikoma praktika, kai specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikas kažkuriam laikui paimamas iš integruoto mokymo klasės ir su juo dirbama individualiai arba mažoje grupėje. Mokinys dažnai mokomas pagal kelias programas vienu metu.

SUOMIJOS ŠVIETIMO SISTEMOS LAIMĖJIMAI IR YPATUMAI

Suomija nuo švietimo reformos aštuntajame XX a. dešimtmetyje iš vienos prasčiausių švietimo sistemų Europoje per trumpą laiką tapo lydere. Taip įvyko todėl, kad reformuojant švietimą buvo sukurta švietimo strategija, kurios pagrindą sudarė „investicijos į žmones“. Kadangi Suomija tuo metu buvo gana neturtinga šalis, neturinti stiprios pramonės, Vyriausybė priėjo išvadą, kad geriausia, ką turi Suomija, yra suomia. Taip buvo apsispręsta tobulinti pedagogų rengimo sistemą, kelti švietimo kokybę ir siekti, kad net ir baigę mokyklas ir universitetus žmonės mokytųsi visą gyvenimą. Tokių pokyčių rezultatų ilgai laukti nereikėjo, gana greitai ėmė augti ir šalies pramonė, ir

ekonomika, o šiandien kitos Europos šalys ir JAV pavydžiai stengiasi suprasti, kokios Suomijos švietimo sistemos ypatybės lemia tokią sėkmę. Toliau pateikiama trumpa Suomijos švietimo ypatumų apžvalga:

- vaikai pradeda mokytis nuo 7-erių, savanoriškai galima lankyti ikimokyklinę klasę, kai vaikui sukanka 6 metai;
- Suomijoje beveik nėra namų darbų, jie, kaip ir kontroliniai, prasideda tik baigus pradinę mokyklą;
- kartu mokosi įvairių gebėjimų vaikai;
- trečdalis vaikų gauna papildomą pagalbą pradinėje mokykloje;
- du trečdaliai vaikų mokosi aukštojoje mokykloje, tai didžiausias procentas Europoje;
- mažiausi pasaulyje skirtumai tarp mokinių su aukščiausiais ir žemiausiais pasiekimais;
- atliekant įvairius laboratorinius darbus, klasėse būna iki 16 moksleivių;
- vidurinę mokyklą baigia 93% moksleivių;
- 43 % moksleivių pasirenka profesinį mokymąsi;
- pertraukos pradinėse mokyklose sudaro 75 minutes per dieną;
- mokytojai klasėje praleidžia vidutiniškai 4 val., 2 val. per savaitę skirtos profesiniam tobulinimuisi;
- švietimo įstaigos (taip pat privačios) yra išlaikomos valstybės;
- pradedant 2001 m. suomių moksleivių pasiekimai buvo aukščiausi tarp kitų pasaulio valstybių mokinių pasiekimų matematikos, gamtos mokslų ir skaitymo srityse.
- Suomijos pedagogai privalo turėti magistro laipsnį;
- mokytojo profesija yra prestižinė Suomijoje, taip pat kaip gydytojo ar teisininko.